

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa: **M. H.**, bytom B., zastúpeného JUDr. A. K., advokátkou, so sídlom B., proti odporcovi: **S. T.**, so sídlom v B., IČO: X., **o ochranu osobnosti s návrhom na priznanie nemajetkovej ujmy**, vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 18 C 54/2005, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 24. septembra 2008, sp. zn. 10 Co 2/07, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 24. septembra 2008, sp. zn. 10 Co 2/07 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava IV rozsudkom z 30. januára 2007 č.k. 18 C 54/2005-79 zaviazal odporcu zaplatiť navrhovateľovi 500 000,-- Sk istiny do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Súčasne odporcu zaviazal zaplatiť navrhovateľovi trovy konania v sume 85 226,-- Sk s tým, že suma 27 000,-- Sk predstavuje súdny poplatok a trovy právneho zastúpenia sumu 58 226,-- Sk. Svoje rozhodnutie súd prvého stupňa odôvodnil tým, že ochrana osobnosti vychádza z Ústavy Slovenskej republiky. Základnou ústavnou zásadou je zásada ochrany podľa článku 19 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorej každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a ochranu mena. Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromia a rodinného života. Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním, alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe. Tieto základné ústavné garancie práva sú podrobnejšie upravované najmä v Občianskom zákonníku v rámci ochrany osobnosti v § 11 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka. Z uvedených ustanovení vyplýva, že pokiaľ dôjde k zásahu do osobnostných práv určitej fyzickej osoby, môže sa táto domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov a aby boli odstránené následky týchto zásahov. V súlade s ustanovením § 13 Občianskeho zákonníka sa ďalej dotknutá osoba môže domáhať, aby jej

bolo poskytnuté primerané zadosťučinenie a v prípade, že by bol zistený zásah v podobe zníženia dôstojnosti, alebo vážnosti v spoločnosti, sú splnené aj všetky ďalšie zákonom stanovené predpoklady, aby bola tejto osobe priznaná za účelom účinného zmiernenia následkov zásahu aj náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch, pritom čo sa týka výšky, vychádza v súlade s ustanovením § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka, zo závažnosti vzniknutej ujmy a okolností, za ktorých k porušeniu práva došlo. Základným predpokladom pre priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch navrhovateľovi je pritom s poukazom na citované zákonné ustanovenia skutočnosť, že došlo k zásahu do osobnostných práv, avšak poskytnuté morálne zadosťučinenie sa nezdá postačujúce a to najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť navrhovateľa, alebo vážnosť v spoločnosti. Prvým predpokladom pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je preto skutočnosť, že poskytnuté primerané morálne zadosťučinenie sa v danom prípade javí ako nepostačujúce. To, či môže byť poskytnutie primeraného zadosťučinenia spravidla vo forme ospravedlnenia postačujúce, pritom treba hodnotiť z toho hľadiska, či je priznané zadosťučinenie spôsobilé a schopné vzhľadom na okolnosti danej veci zmierniť vzniknutú ujmu. Priznanie náhrady nemajetkovej ujmy je potom namieste tam, kde priznanie ospravedlnenia vzniknutú ujmu zmierniť nemôže. Druhým predpokladom pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy je zistenie, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť, alebo vážnosť dotknutej osoby v spoločnosti. Prvostupňový súd v súlade s ustálenou judikatúrou a výkladovou praxou poukázal na to, že za značné zníženie dôstojnosti fyzickej osoby spoločnosti je spravidla potrebné považovať taký zásah, ktorý by sa vzhľadom na jeho intenzitu, rozsah a trvanie vedúce k zníženiu dôstojnosti, alebo vážnosti v spoločnosti pociťoval ako závažný u každého, kto by sa ocitol na mieste a v postavení dotknutej osoby. Rovnako v súlade s ustanovenou judikatúrou konštatoval, že za takúto ujmu možno spravidla považovať ujmu spôsobenú masovokomunikačnými prostriedkami, ktoré majú vo verejnosti (odbornej i laickej) široký ohlas. Súd prvého stupňa poukázal na to, že v takýchto prípadoch je priznanie nemajetkovej náhrady účinným prostriedkom na zmiernenie a vyváženie následkov zásahu, ktorá nepredstavuje len bežnú alebo krátkodobo pretrvávajúcu ujmu. Úlohou prvostupňového súdu bolo preto dôsledne posúdiť, či v danom prípade bolo, alebo nebolo vo verejnom záujme prioritné, priniesť televíznemu divákovi reláciu, odvysielanú odporcom dňa X. o X. hod., a či v dôsledku takéhoto zásahu odporcu došlo, alebo nedošlo k vzniku závažnej ujmy navrhovateľa na jeho cti a dobrej povesti vo sfére spoločnosti. Prvostupňový súd konanie odporcu vyhodnotil tak, že tento neoprávnene zasiahol do práva navrhovateľa na ochranu jeho osobnosti tým, že ho nekontaktoval pred odvysielaním

príspevku a bez jeho vedomia a súhlasu zverejnil zvukové aj obrazové záznamy jeho osoby, zaznamenané skrytou kamerou a skrytým mikrofónom. Odporca sa so svojou reláciou rozhodol sám potrestať to, čo považoval za prinajmenšom nemorálne a neetické. Nakoľko ospravedlnenie odporcu v televíznom vysielaní by nepostačovalo na zmiernenie následkov v spoločenskej sfére navrhovateľa, súd prvého stupňa po zvážení všetkých okolností dospel k záveru, že suma 500 000,-- Sk je náhradou, ktorá môže efektívne zmierniť navrhovateľovi následky neoprávnených zásahov do jeho osobnostných práv. Preto zaviazal odporcu na zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch v sume 500 000,-- Sk. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie odporcu rozsudkom z 24. septembra 2008, sp. zn. 10 Co 2/07 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil a návrh zamietol. Odporcovi nepriznal náhradu trov konania. Z výsledkov vykonaného dokazovania odvolací súd po doplnení dokazovania ustálil, že dňa 29.3.2005 v denníku P. vyšiel inzerát, podľa ktorého jeho autori hľadali dospelú ženu s deťmi, ktorá vynosí dieťa za odmenu. Na tento inzerát reagovala redaktorka pracujúca pre odporcu (K. M.), ktorá sa dňa 5.4.2005 stretla s dvomi, jej cudzími, osobami a to so ženou a mužom. Predstavila sa im ako K. V. Tieto osoby sa jej následne vypytovali na rodinné pomery (ktoré si vymyslela). Muž a žena jej uviedli, že sú druh a družka a že chcú mať dieťa, ale pre vek ženy ho už mať nemôžu. Muž môže byť biologickým otcom a mali by záujem o oplodnenie zo skúmavky. Zárok by bol na Slovensku. Uviedli, že poznajú primára kliniky v B. Predložili prítomnej redaktorky písomne vypracovaný dokument, podľa ktorého by sa matka mala vzdať svojho dieťaťa v prospech biologického otca. Bolo tam tiež uvedené, že mesačne dostane 15 000,-- Sk ako príspevok v tehotenstve a po narodení dieťaťa sa jej vyplatí suma 300 000,-- Sk. Osoby, ktoré s redaktorkou M. jednali, boli M. H., sestra navrhovateľa a navrhovateľ. Celé stretnutie redaktorka spolu so svojimi kolegami nahrali obrazom a zvukom. Redaktorka sa potom s navrhovateľom a jeho sestrou stretli viackrát a ďalšie stretnutia už boli nasmerované k zabezpečeniu umelého oplodnenia. Navštívili lekárov MUDr. M., MUDr. H., MUDr. P., pričom im bolo povedané, aké všetky vyšetrenia musia podstúpiť a aké priniesť potvrdenia. Jedným z potvrdení bolo aj „čestné prehlásenie“ urobené navrhovateľom a domnelou K. V. dňa 6.5.2005 u notára. Mnohopočetné stretnutia navrhovateľa, jeho sestry ako aj redaktorky, boli audiovizuálne nahrané a bez súhlasu navrhovateľa použité v televíznej relácii „R.“ dňa X., keď názov príspevku bol: „Z.“. K zostrihanému obrazovému

záznamu sa svojím komentárom vyjadrili redaktori relácie, hovorca M. a M.. Na základe takto zisteného skutkového stavu odvolací súd poukázal na to, že fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy (§ 11 Občianskeho zákonníka). Uvedené ustanovenie má v oblasti občianskeho práva závažný interpretačný i aplikačný dosah. Nevyplýva z neho zákaz výkonu práv a povinností, ktorý by bol v rozpore s pravidlami demokratickej spoločnosti a jej morálky, s princípmi právneho štátu a občianskej spolupatričnosti. Jednotlivými aspektmi ochrany osobnosti v občianskom práve sú: právo na česť a dôstojnosť, právo na meno, právo na prejavy osobnej povahy zachytené na hmotnom substráte, právo na telesnú integritu, právo na súkromie, právo na opravu nepravdivých a pravdu skresľujúcich údajov vo vzťahu k hromadným informačným prostriedkom. Písomnosti osobnej povahy, podobizne a obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy, týkajúce sa fyzickej osoby alebo jej prejavov osobnej povahy sa smú vyhotoviť alebo použiť len s jej povolením (§ 12 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Povolenie nie je potrebné, ak sa používajú písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky alebo obrazové a zvukové záznamy na úradné účely na základe zákona (§ 12 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Podobizne, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy sa môžu bez povolenia fyzickej osoby vyhotoviť alebo použiť primeraným spôsobom tiež na vedecké a umelecké účely a pre tlačené, filmové, rozhlasové a televízne spravodajstvo. Ani také použitie však nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami fyzickej osoby (§ 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Citované zákonné ustanovenie je konkretizujúcim ustanovením k § 11 Občianskeho zákonníka a vyplýva z neho, že odporca prostredníctvom svojich redaktorov protiprávne vyhotovoval obrazové a zvukové záznamy týkajúce sa navrhovateľa. Zostalo bez presného určenia, dokedy bolo vyhotovenie obrazových a zvukových záznamov protiprávnym konaním. Po dohode redaktorov s políciou, už zvukové a obrazové záznamy mohli slúžiť na úradné účely. Uvedené časové určenie však vzhľadom na obsah návrhu zo dňa 5.12.2005 je bezvýznamné. Navrhovateľ v návrhu uviedol, že v relácii „R.“ odvysielanej dňa X. o X. hod. v príspevku pod názvom „Z.“, v ktorej sa uvádzalo, že navrhovateľ sa pomocou inzerátu snažil: „urobiť obchod“, ktorého predmetom malo byť ešte nenarodené dieťa. Reportérka v príspevku vyslovila dokonca obavy, či navrhovateľ nepatrí k organizovanej skupine, ktorá sa zaoberá obchodom s deťmi a ich vynášaním do zahraničia. Nepravdivými údajmi uvedenými v relácii škandalizovala a kriminalizovala osobu navrhovateľa. V relácii, bez súhlasu navrhovateľa, odvysielala zvukové a obrazové záznamy jeho osoby zaznamenané skrytou

kamerou a skrytým mikrofónom. Je pravdou, že odporca protiprávne získal obrazové a zvukové záznamy a tiež ich v rozpore so zákonom odvysielal. Treba však zdôrazniť, že nešlo o nepravdivé, prípadne účelovo zaznamenané záznamy, čo ani navrhovateľ nenamietal. Pokiaľ reportérka vyslovila svoj názor ku spôsobu a účelu, prečo navrhovateľ mienil takým neobvyklým spôsobom získať dieťa, tiež jej nemožno jej vlastný názor vytýkať. Navrhovateľ uvádzal, že nepravdivými údajmi v relácii bol kriminalizovaný a škandalizovaný. Podľa názoru odvolacieho súdu však neuviedol konkrétne, ktoré údaje to boli, ktoré boli nepravdivé. Odvolací súd považoval za dôležité zdôrazniť najmä tie skutočnosti, že navrhovateľ už dňa 6.5.2005 podpísal „čestné prehlásenie“, že od 1.8.2002 žije v spoločnej domácnosti ako druh a družka s K. V. Šlo o vyslovené klamstvo, ktoré malo byť predpokladom pre ďalšie podvodné úkony v zdravotníckych zariadeniach. Navrhovateľ bol v jednaní s konkrétnymi lekármi, za účelom vybavenia umelého oplodnenia. Predpokladom realizácie umelého oplodnenia by museli byť ďalšie potvrdenia (lekárske), ktoré by opäť museli byť rovnakého charakteru, ako bolo „čestné prehlásenie“ navrhovateľa zo dňa 6.5.2005. Vzhľadom na uvedené podvodné správanie sa navrhovateľa, sám vytvoril okolnosti vzbudzujúce pochybnosti o jeho dobrých úmysloch. Z návrhu a ani ďalších tvrdení navrhovateľa vôbec nevyplýva, ktorá skutočnosť, uverejnená v relácii, bola nepravdivá. Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie. Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa ods. 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Výšku náhrady podľa ods. 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo (§ 13 Občianskeho zákonníka). Z citovaného zákonného ustanovenia a to z odseku 1 vyplýva právo na satisfakciu a to morálnu, ak by došlo k neoprávnenému zásahu do chráneného práva osobnosti. V konaní bolo nesporným, že k zásahu do práva chráneného v § 11, § 12 Občianskeho zákonníka, na strane navrhovateľa došlo a to vyhotovením a uverejnením obrazového a zvukového záznamu, avšak navrhovateľ morálnu satisfakciu nežiadal. Žiadal finančnú satisfakciu v zmysle § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, pričom predpokladom pre jej priznanie je, aby bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti. Odvolací súd v tejto súvislosti zdôraznil, že predpokladom priznania finančnej satisfakcie je v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby v spoločnosti. Miera, akou bola zásahom znížená dôstojnosť alebo vážnosť osoby v spoločnosti sa skúma z následnej reakcie, ktorú zásah vyvolal v rodinnom,

pracovnom či v inom prostredí fyzickej osoby. V celom konaní však navrhovateľ neuviedol žiaden dôkaz o tom, že reálne došlo ku zníženiu jeho dôstojnosti alebo vážnosti a to v dôsledku výlučne uverejnenia obrazových a zvukových záznamov. Odvolací súd bol názoru, že navrhovateľ neunesol dôkazné bremeno dokazovania následku protiprávneho konania odporcu, t.j. zníženie v značnej miere dôstojnosti navrhovateľa alebo jeho vážnosti v spoločnosti. Preto odvolací súd podľa § 220 O.s.p. rozsudok súdu prvého stupňa zmenil a návrh navrhovateľa zamietol. V konaní úspešnému odporcovi, ktorému vzniklo právo na náhradu trov konania, náhradu trov konania nepriznal z dôvodu, že si toto právo neuplatnil.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal v zákonnej lehote dovolanie navrhovateľ, ktorý ho navrhol z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Bol toho názoru, že odvolací súd poprel jeho právo na ochranu jeho výsostne osobnostných práv, ktoré sú zaručené nielen príslušnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka, ale aj Ústavou Slovenskej republiky a Listinou základných ľudských práv a slobôd. Protizákonne získané zvukové a obrazové záznamy boli odvysielané v televízii, čo samo osebe znamená, že sa dostali do povedomia širokej verejnosti. On mal od počiatku len jeden jediný cieľ a to mať vlastného potomka, ktorý by bol jeho dedičom a bol by Slovák. Nemal záujem pozbaviť ženu, ktorá by dieťa vynosila a porodila ho, jej rodičovských práv. Vopred prisľúbil žene peňažnú náhradu, ktorá by mala byť príspevkom na pokrytie zvýšených nákladov spojených s tehotenstvom a zľahnutím. Svoj zámer prekonzultoval aj s advokátom a postupne zisťoval, čo všetko bude potrebné na dosiahnutie jeho zámeru. Toto všetko aj otvorene povedal redaktorke odporcu – nasadenej agentke. Od samého začiatku táto vedela o čo mu ide, pomáhala mu. Mala vedomosť o tom, že jeho konanie nie je nekalé, nezákonné a dokonca ani v rozpore s dobrými mravmi. Neskôr to však interpretovala ako kšeft s nenarodenými deťmi a obchod. Údaj o obchode s deťmi bol nepravdivý a jeho nepravdivosť on sústavne namietal. Taktiež nie je pravdou, že by nútil potencionálnu matku, aby sa dieťať a vzdala. Naopak, bola to ona, ktorá trvala na tom, že dieťa si musí vziať hneď pri odchode z pôrodnice. Preto považoval za absurdné, že takéto jeho konanie bolo v predmetnej relácii považované, čo bolo výslovne uvedené, za kšeft s nenarodenými deťmi. Zostrihaním toho, čo odporca mal k dispozícii, ako aj použitím bombastických upútavok a absolútne ničím nepodložených dohadov, vytvoril odporca obraz navrhovateľa ako člena organizovanej skupiny zaoberajúcej sa obchodovaním

s deťmi a ich vynášaním do zahraničia, ako osobu, ktorá chce urobiť: „obchod“ s ešte nenarodeným dieťaťom. Je pochopiteľné, že takto interpretované absolútne legálne aj keď neobvyklé konanie navrhovateľa, vzbudili obrovskú nevôľu spoločnosti, vyvolalo negatívne reakcie ľudí, ktorí ho poznali a to nezávisle na tom, či mu boli osobne známe alebo neznáme. On podal návrh na priznanie finančného odškodnenia v čase, kedy akákoľvek morálna satisfakcia bola už bezpredmetná. Poukázal aj na to, že keď sa z upútavok odporcu dozvedel o nelegálne vyhotovených zvukových a obrazových záznamoch jeho osoby a o tom, že majú byť zverejnené, snažil sa zabrániť tomuto konaniu, avšak bezvýsledne. Príspevok bol odvysielaný s jeho hlasom a hlavne podobizňou tváre so skreslenými, neúplnými, nepravdivými informáciami.

Odporca navrhol dovolanie navrhovateľa ako nedôvodné zamietnuť. Poukázal na to, že v dôvodoch dovolania nie sú tvrdené žiadne také okolnosti, s ktorými by sa nebol vyporiadal odvolací súd.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že dovolanie navrhovateľa je dôvodné.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v ustanovení § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je oprávnený rozhodnutie odvolacieho súdu preskúmavať len v rozsahu, v ktorom bol jeho výrok napadnutý, pričom je viazaný uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane toho, ako ho dovolatelia obsahovo vymedzili (§ 242 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolacích návrhov v prípadoch uvedených v ustanovení § 242 ods. 2 písm. a/ až d/ O.s.p. Ak nejde o vady uvedené v § 237 O.s.p., neprihliada na vady konania, ktoré neboli uplatnené v dovolaní, iba že by tieto vady mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Uvedené zákonné ustanovenie § 237 O.s.p. pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Existencia niektorej z vyššie uvedených väd však nebola dovolacím súdom v konaní zistená.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Uvedená vada konania však dovolacím súdom nebola zistená.

Z obsahu dovolania navrhovateľa vyplýva, že tento ako dovolací dôvod uplatňuje ustanovenie § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., t.j. nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom.

Nesprávnym právnym posúdením veci je v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O mylnú aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd použil iný právny predpis, ako mal správne použiť, alebo aplikoval síce správny právny predpis, ale nesprávne ho vyložil. O takýto prípad v prejednávanej veci ide.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len Dohovor) každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len ústavy) zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 ústavy vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 26 ods. 1 ústavy sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.

Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povoľovaciemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Podmienky ustanoví zákon (čl. 26 ods. 2 ústavy).

Z ustanovenia čl. 26 ods. 4 ústavy vyplýva, že slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

V zmysle čl. 10 ods. 1 veta prvá a druhá Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd má každý právo na slobodu prejavu; toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov. Ani právo na slobodu prejavu ale nie je absolútne – podľa čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd jeho výkon zahŕňa aj povinnosti a zodpovednosť, a preto môže podliehať obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú v demokratickej spoločnosti nevyhnutné v záujme (medziiným) ochrany povesti alebo práv iných, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci.

Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Ustanovenie § 11 Občianskeho zákonníka priznáva každej fyzickej osobe právo na ochranu osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy. Zákon nepodáva výpočet konkrétnych foriem relevantných zásahov, stanovuje ale znaky správania zasahujúceho do osobnosti (objektívna spôsobilosť zásahu negatívne dopadnúť na osobnosť fyzickej osoby, neoprávnenosť zásahu a príčinná súvislosť medzi určitým správaním a porušením alebo ohrozením osobnostných práv). Ak sú v konkrétnom prípade tieto znaky dané, má fyzická osoba právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie (viď § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch (§ 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Výšku tejto náhrady určuje súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo (viď § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Priznanie zadosťučinenia v peniazoch predpokladá splnenie zákonom kvalifikovaných podmienok – aby sa morálne zadosťučinenie javilo ako nepostačujúce a neoprávneným zásahom došlo k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v spoločnosti značnej miere.

Ako súd prvého stupňa tak aj odvolací súd zhodne konštatovali, že odporca protiprávne získal obrazové a zvukové záznamy, ktoré tiež v rozpore so zákonom odvysielal. Tým odporca neoprávnene zasiahol do práv navrhovateľa chránených ustanovením § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Odvolací súd však na rozdiel od súdu prvého stupňa, ktorý návrhu na priznanie nemajetkovej ujmy v celom rozsahu vyhovel, poukázal na to, že nešlo o nepravdivé, prípadne účelovo zaznamenané záznamy. Konštatoval, že navrhovateľ v celom konaní neuviedol žiaden dôkaz o tom, že reálne došlo k zníženiu jeho dôstojnosti alebo vážnosti a to v dôsledku výlučne uverejnením obrazových a zvukových záznamov. Preto návrh na priznanie nemajetkovej ujmy v celom rozsahu zamietol. Uvedený právny záver odvolacieho súdu nie je vecne správny.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že v prejednávanej veci došlo ku kolízii (vzájomnému stretu) dvoch chránených záujmov (práv). Na jednej strane ide o právo navrhovateľa domáhať sa zákonu zodpovedajúcim spôsobom ochrany v prípade neoprávneného zásahu; navrhovateľ, vychádzajúc z toho, že dňa X. o .X. hod. odvysielaním príspevku pod názvom: „Z.“ v relácii „R.“ bolo zasiahnuté do jeho práv chránených právnym poriadkom, podal proti televízii, v ktorej bola reportáž odvysielaná, návrh na zaplatenie nemajetkovej ujmy v sume 500 000,-- Sk (16 597 €). Na druhej strane ide o slobodu prejavu – jeden zo základných pilierov existencie demokratickej spoločnosti i rozvoja každého človeka.

Napriek zvýšenej ochrane slobody prejavu masovokomunikačnými prostriedkami je potrebné v konaniach o ochranu osobnosti vo všeobecnosti nájsť rovnováhu medzi ochranou súkromného života fyzickej osoby a slobodou prejavu. Novinárska sloboda prejavu musí ustúpiť právu na ochranu súkromného života fyzickej osoby v prípadoch, keď masovokomunikačné prostriedky informujú verejnosť o súkromnom živote a aktivitách fyzických osôb len za účelom vyvolania senzácie a zvýšenia sledovanosti masovokomunikačného prostriedku bez toho, aby sledovali legitímny cieľ prispieť k debate o otázkach verejného záujmu (porovnaj rozsudok Európskeho súdu pre ľudská práva vo veci Von Hannover v. Nemecko z 24. júna 2006).

V prípade stretu subjektívneho práva navrhovateľa a práva slobody prejavu, ku ktorému v posudzovanej veci došlo, je predpokladom správneho rozhodnutia súdu test pomernosti, ktorý zohľadní okolnosti na oboch procesných stranách. Na strane osoby

domáhajúcej sa ochrany osobnosti a s nimi súvisiacich nárokov ide predovšetkým o to, do akého práva, koho, čím, s akou intenzitou a s akými dôsledkami bolo zasiahnuté, na strane osoby, proti ktorej smeruje návrh na ochranu osobnosti a s ním súvisiace nároky ide a to, aké boli ciele a zvolené prostriedky uplatnenia slobody prejavu. Súčasťou slobody prejavu môže byť aj kritika. Aby kritika (čo aj oprávnená) nenaplňala znaky neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti, musí byť a/ vecná (nie zahmlievajúca alebo škandalizujúca), b/ pravdivá (vychádzajúca z pravdivých podkladov) a c/ primeraná (čo do spôsobu, účelu, obsahu a formy). Cieľom kritiky s takýmito znakmi má byť náprava určitého negatívneho javu (okolnosti alebo správania sa), nie však urážka, poníženie, zosmiešnenie, škandalizácia alebo zneváženie ľudskej dôstojnosti.

Pre posúdenie dôvodnosti uplatneného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy bolo rozhodujúce vyriešenie otázky, či zadosťučinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka je alebo nie je so zreteľom na zníženie dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti a to nielen v bežnej, ale v značnej miere pre navrhovateľa postačujúce.

Podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa ods. 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Podľa ods. 3 výšku náhrady podľa ods. 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

Priznanie zadosťučinenia v peniazoch súdom teda predpokladá splnenie určitých zákonom kvalifikovaných podmienok (citovaný v § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Týmito kumulatívne stanovenými podmienkami sú, že a) morálne zadosťučinenie sa javí v konkrétnom prípade nepostačujúce (musí byť splnená v každom prípade), b) neoprávneným zásahom došlo k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby či jej vážnosti v spoločnosti v značnej miere (pravidelná podmienka). Zo znenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka („najmä preto“) treba ale vyvodit', že súdu nebráni nič v tom, aby (in concreto) prihliadol pri svojej úvahe o priznaní zadosťučinenia v peniazoch prípadne i k iným aspektom konkrétneho prípadu. To platí ale len za predpokladu, že tieto aspekty budú svojim významom a váhou zrovnateľné s uvedenými podmienkami zákonom výslovne stanovenými.

Z obsahu uvedených zákonných podmienok stanovených v § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka vyplýva, že zadosťučinenie v peniazoch plní len podpornú (subsidiárnu) funkciu, t.j. nastupuje vždy až potom, keď sa morálne zadosťučinenie ukázalo (úplne alebo sčasti) nepostačujúce. Zadosťučinenie v peniazoch možno považovať za občianskoprávny prostriedok výnimočného charakteru v tom zmysle, že jeho použitie prichádza do úvahy len v tých kvalifikovaných prípadoch, keď - objektívne posudzované - došlo k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v spoločnosti v značnej miere. Občiansky zákonník nestanovuje pre vznik občianskoprávnej sankcie vo forme zadosťučinenia v peniazoch vedľa objektívnych predpokladov (neoprávnený zásah, vznik nemajetkovej ujmy na osobnosti fyzickej osoby predstavujúce zníženie jej dôstojnosti alebo vážnosti v značnej miere) žiadny subjektívny predpoklad na strane pôvodcu neoprávneného zásahu, t.j. konkrétne zavinenie (či už vo forme úmyslu či nedbanlivosti). Zadosťučinenie v peniazoch neslúži v žiadnom prípade funkčne k náhrade vzniknutej škody, k strate na zárobku. Táto je svojou podstatou majetková ujma - škoda, ktorá sa riadi nie právnym režimom § 13 Občianskeho zákonníka, ale režimom § 16 a § 420 Občianskeho zákonníka.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že nevyhnutnou podmienkou pre priznanie peňažného zadosťučinenia súdom je, že sa priznanie žiadnej inej formy morálneho zadosťučinenia nejaví s ohľadom na okolnosti prípadu postačujúcimi. Teda ide o prípad, kedy vzniknutú ujmu nemožno z nejakého dôvodu prostredníctvom žiadnej z foriem morálneho zadosťučinenia primerane zmierniť. Toto posúdenie je predmetom voľnej úvahy súdu, ktorý ale bude musieť vychádzať z jednotlivých okolností, tak z celkovej povahy konkrétneho prípadu. Ďalšou podmienkou je, že v dôsledku neoprávneného zásahu došlo ku zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v značnej miere. Kedy o takto vymedzenú nemajetkovú ujmu na osobnosti fyzickej osoby pôjde a kedy nie, bude musieť súd vždy hodnotiť tak podľa celkovej povahy, tak i podľa jednotlivých okolností každého konkrétneho prípadu zvlášť. Keďže uloženie zadosťučinenia v peniazoch plní satisfakčnú funkciu, je treba pociťovanie a prežívanie tejto nemajetkovej ujmy, spočívajúcej v znížení dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v značnej miere, hodnotiť vždy objektívne prihliadnúc ku konkrétnej situácii, za ktorej k neoprávnenému zásahu došlo (tzv. konkrétne uplatnenie objektívneho kritéria), ako i k osobe postihnutej fyzickej osoby, hlavne k jej veku a k jej postaveniu (tzv. diferencované uplatnenie objektívneho kritéria). Uplatnenie konkrétneho a diferencovaného objektívneho hodnotenia znamená, že o znížení dôstojnosti postihnutej fyzickej osoby či jej vážnosti v spoločnosti v značnej miere pôjde len tam, kde

za konkrétnej situácie, za ktorej k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo, ako i s prihliadnutím k záujmom dotknutej fyzickej osoby možno spoľahlivo vyvodit', že by vzniknutú nemajetkovú ujmu vzhľadom k jej intenzite, rozsahu a trvania ako závažnú pociťoval každý, nachádzajúci sa na mieste a v postavení postihnutej fyzickej osoby. Takto chápané objektívne kritérium vylučuje, aby sa pre hodnotenie, či došlo alebo nedošlo k naplneniu zákonných podmienok podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, stali rozhodujúcimi subjektívne pocity samotnej postihnutej osoby (subjektívne kritérium). Teda je treba vylúčiť stav, kedy budú za relevantné považované výlučne subjektívne psychické reakcie jednotlivých individualizovaných fyzických osôb, alebo reakcie, ktoré sa môžu často diametrálne odlišovať. A až súd dospeje na základe všetkých zistení k záveru, že v konkrétnom prípade k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v spoločnosti v značnej miere skutočne došlo, prizná postihnutej fyzickej osobe zadost'učinenie v peniazoch. Nestačí len možnosť zníženia dôstojnosti či vážnosti fyzickej osoby v značnej miere, ale súdom musí byť vždy zistené, že k tomuto zníženiu skutočne došlo (povinnosť tvrdenia, dôkazná povinnosť a dôkazné bremeno spočíva v tomto prípade na navrhovateľovi).

Podľa názoru dovolacieho súdu krajský súd pri priznaní nemajetkovej ujmy v peniazoch dôsledne nezávažil všetky uvedené okolnosti. Po vyhodnotení vykonaného dokazovania prijal nesprávny právny záver, že u navrhovateľa nedošlo neoprávneným zásahom odporcu k zníženiu jeho dôstojnosti a vážnosti v spoločnosti v značnej miere.

Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné uviesť, že už v rozsudku z 24. júna 1998 sp. zn. 1 Co 15/97 (R 45/2000) konštatoval, že ak k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby dôjde televíznym vysielaním, treba vždy vychádzať z toho, že mal širokú publicitu. Takýto zásah spočívajúci v tvrdení, avšak právoplatným rozsudkom súdu nepreukázanej trestnej činnosti, v podstate zakladá nárok oprávnenej osoby domáhať sa náhrady škody nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Aj keď dôkazná povinnosť na preukázanie, že neoprávneným zásahom odporcu došlo k zníženiu cti, dôstojnosti a vážnosti v spoločnosti v značnej miere zaťažoval navrhovateľa, ktorú podľa odvolacieho súdu neunesol, je potrebné poukázať na tú skutočnosť, že súd prvého stupňa upustil od ďalšieho dokazovania, keď mal za preukázané, že doposiaľ vykonané dokazovanie je postačujúce a návrhu v celom rozsahu vyhovel. Pritom

zo zápisnice pred odvolacím súdom zo dňa 24.9.2008 vyplýva, že navrhovateľ považoval rozsudok súdu prvého stupňa za vecne správny, dôkazy nenavrhuje a pokiaľ by to všetko nebolo dostačujúce, potom by navrhol výsluch priateľa z K. alebo ďalších svojich príbuzných. Odvolací súd však návrh v celom rozsahu zamietol a konštatoval neunesenie dôkazného bremena na strane navrhovateľa, spočívajúceho v nepreukázaní zníženia v značnej miere dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti. Takýto jeho postup a následný právny záver o tom, že u navrhovateľa nedošlo v dôsledku protiprávneho zásahu odporcu do jeho osobnostných práv v značnej miere k zníženiu jeho dôstojnosti a vážnosti v spoločnosti však nie je vecne správny a odporuje spravodlivému procesu.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a bol teda daný dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutie odvolacieho súdu v zmysle § 243b ods. 2 O.s.p. zrušil a vec vrátil Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 3. februára 2010

**JUDr. Vladimír Magura, v. r.
predseda senátu**

Za správnosť vyhotovenia :

Adriána Borovská